

Tarptautinė konferencija „POVANDENINĖ ARCHEOLOGIJA BALTIJOS REGIONE: IŠŠŪKIAI IR PERSPEKTYVOS“

2009 m. spalio 8–9 dienomis Klaipėdoje Lietuvos archeologijos draugija, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, Klaipėdos universitetas bei ICOMOS Lietuvos nacionalinis komitetas surengė svarbią tiek universitetui, tiek pačiai Lietuvos archeologijai tarptautinę konferenciją „Povandeninė archeologija Baltijos regione: iššūkiai ir perspektyvos“ (*Underwater Archaeology in the Baltic Region: Challenges and Perspectives*). Tai bene pirmoji šiai tematikai skirta mokslinė konferencija Lietuvoje.

Per dvi dienas buvo perskaityta 14 pranešimų anglų kalba, kurių geografija beveik tolygiai apėmė visą Baltijos jūros regioną: Lietuvą, Latviją, Švediją, Suomiją, Baltarusiją ir šiuo atveju plačiausiai atstovautą Rusiją (į jos skaičių įtraukus ir kaimyninę Kaliningrado sritį). Savo tyrinėjimų medžiagą pristatė nemažas archeologų povandenininkų būrys: nuo garbingų profesorių iki doktorantūros studijas kretančių studentų. Konferencija, atsižvelgiant į nagrinėjamos problematikos bei pateikiamos informacijos turinį, buvo padalinta į du pagrindinius teminius blokus: jūrų bei vidaus vandenų ir vadinamosios „šlapynių“ archeologijos, – jiems skirtos atskiros dienos.

Vienas iš konferencijoje nagrinėtų aspektų buvo tyrimų metodologijos ir tarpdisciplininių metodų pritaikymo povandeninėje archeologijoje klausimai. O. Družinina savo pranešime supažindino su ekologinių aplinkos pokyčių įtakos ankstyvosioms pajūrio gyvenvietėms tyrimais, kurių rezultatams gauti buvo pasitelkti geografinių informacinių sistemų, radiometrinių datavimo, žiedadulkių analizės ir kt. metodai. Hidroakustinio fiksavimo, batimetrijos (vandens gylio matavimo) ir radiozondavimo galimybes, siekiant archeologine prasme turtingame Didžiajame Naugarde atrasti

taip pat ir po vandeniui glūdinčius objektus, pristatė minimame mieste dirbantis A. Stepanovas. Šis mokslininkas taip pat parodė ir specialiai tyrinėjimų metu kurtą filmą. Puikiai archeologams jau pažįstamo aerofotografijos metodo pritaikymo subtilybių nauda povandeninei Latvijos archeologijai buvo iliustruota J. Urtāno darbais. Bene daugiausia minčių kėlė suomės R. Alvik nuskenusio laivo tyrimų metodikos klausimas: ar juos, labai lėtai vykstančius, būtina tęsti *in situ*, ar vis dėlto iškėlus tiriamą objektą į vandens paviršių, tačiau jau jam kenksmingomis sąlygomis?

Panašiai povandeninio archeologinio paveldo būklės bei išsaugojimo tematikai buvo skirti keli svečių iš užsienio skaityti pranešimai. Labai įdomus ir kiek neįprastas pasirodė J. Hanssono atlikto darbo pristatymas. Šis archeologas aplankė jau žinomas paskendusiu laivų vietas ir jas gausiai užfiksavo foto- ir videomedžiagoje, tuo siekdamas nustatyti natūralių bei žmogaus sukeltamų veiksnių, ypač nardymo, žalos objektui mastą bėgant laikui. Tai leis ateityje tinkamai įvertinti ir numatyti didžiausią neigiamą poveikį po vandeniui esančiam paveldui lemiančius faktorius. Nemažiau naudingas pasirodė ir M. Leino pranešimas, kuriuo buvo pasidalinta suomiškosios gelbėjamosios povandeninės archeologijos patirtimi.

Teminių požiūriui atskirą bloką sudarė vidaus vandenų tyrinėtojų pristatymai, supažindinę renginio klausytojus su slavų archeologų pastarųjų metų laimėjimais ir atradimais pelkių (M. Kryvaltsevičius), durpyninių (M. Čarniauskis) bei polinių gyvenviečių (J. Dolbunova kartu su A. Mazurkevičiumi) tyrinėjimų srityje. Tuo tarpu vieno iš kelių Lietuvos archeologų povandenininkų atstovų R. Kraniausko pristatytas Rašios ežero atradimas pagrįstai leido jo autoriui kelti idėją nustačius valčių bei luotų gamybos technologijų sąsajas. Laivo atradimo, ilgai užtrukusio jo restauravimo bei galiausiai ekspozicinės paskirties suteikimo istorijai buvo skirtas I. Bojkinos pranešimas, parodęs puikų povandeninio paveldo išsaugojimo ir vi-

suomeninio švietimo pavyzdį. Autorė savo kalbą pagyvino filmuota bei kompiuterinės grafikos medžiaga, kurioje buvo užfiksuoti visi aptarti procesai.

Konferencijoje nebuvo pamiršti ir naujų povandeninės archeologijos vietų žvalgymai. Mokslininkai ir visi besidomintieji buvo supažindinti su Rusijoje vykdyto ir nemažai naujų duomenų suteikusių nuskendusiu laivų liekanų paieškos projekto rezultatais (P. Sorokinas). Lietuvos povandeninės archeologijos tyrinėjimai, be abejo, taip pat sulaukė deramo dėmesio ir įvertinimo. V. Žulkus pristatė pastarųjų metų mūsų šalyje vykdytus tyrinėjimus bei jų projektus, o E. Pranckėnaitė ne tik apžvelgė povandeninės archeologijos situaciją ir istoriją Lietuvoje, jos atstovų laimėjimus, bet ir

iškėlė esmines naujų objektų paieškos gaires, galimybes bei ateities perspektyvas.

Konferencijos dalyviai, kurių daugumą sudarė užsienio svečiai, be oficialiosios mokslinės dalies, taip pat buvo įtraukti į pažintinių ekskursijų programą, kur buvo parodytas Klaipėdos senamiestis bei Lietuvos jūrų muziejus.

Besiplečiantis negausaus Lietuvos povandeninės archeologijos atstovų rato bendradarbiavimas su užsienio kolegomis bei pirmą kartą mūsų šalyje surengta tokio pobūdžio konferencija žymi ne tik atsirandančius tvirtesnius šios disciplinos žingsnius, bet ir nemažą jos entuziastų, povandenininkų, iniciatyvą. Lieka tikėtis, kad šis užsidegimas nebus laikinas.

Gediminas PETRAUSKAS

Ketvirtasis baltų ir suomių archeologų teorinės archeologijos seminaras „**ARCHEOLOGIJA IR TAPATUMAS**“: BASE 4

2009 m. spalio 8–10 d. įvyko jau ketvirtasis Baltijos šalių ir Suomijos archeologų seminaras (*Archaeology and identity. BASE 4: The fourth theoretical seminar of the Baltic and Finnish archaeologists*). Šį kartą jis surengtas Suomijoje, Hango pusiasalyje, Tvärminne įsikūrusioje Helsinkio universiteto zoologijos stotyje. Į seminarą susirinko 15 pranešėjų iš Suomijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos, daugumą jų – įvairių universitetų doktorantai.

Tęsiant BASE tradiciją daugiau orientuotasi į teorinės archeologijos problemas. Seminaro tema pasirinktas identitetas. Ši plati sąvoka nuolat su vienokiu ar kitokiu atspalviu figūruoja archeologų darbuose, jai suteikiamos įvairios prasmės. Todėl diskusija šia tema buvo labai naudinga, atskleidžianti identiteto sąvokos sudėtingumą ir atverianti nemažai gana netikėtų jos reikšmių.

Skaityti pranešimai apėmė įvairią problematiką – ir teorinius klausimus, ir konkrečios me-

džiagos analizę, per kurią dažniausiai buvo mėginama atskleisti platesnius ar siauresnius identiteto aspektus, įvertinti įvairias teorines nuostatas, pateikti modelius ar tiesiog iškelti klausimus. Tai, kad identitetas nebuvo vien tuščia sąvoka ar savotiška „kepurė“, uždėta ant tarpusavyje mažai susijusių temų, o išties logiškai jungė visus pranešimus, rodo sėkmingai suformuluotą konferencijos tematiką. Palyginti neįtemptas seminaro grafikas ir nedidelis pranešimų skaičius lėmė tai, kad po daugelio jų kilo gana ilgos diskusijos. Jose irgi suformuluota nemažai įdomių minčių, atkreiptas dėmesys į kai kuriuos svarbius momentus, pavyzdžiui, kelis kartus diskusija pakrypo subtilių skirtumų tarp kelių identiteto dimensijų link: paties individo savęs suvokimo ir visuomenės jam priskiriamos tapatybės. Apskritai susidarė įspūdis, kad identiteto sąvoka, iš pirmo žvilgsnio tarsi ir gana aiški, kiekvieno archeologo yra suprantama kiek kitaip, suteikiant jai įvairias prasmes, priklausomai nuo mokslinių interesų, tyrinėjamos medžiagos ar naudojamų metodų. Atskleista požiūrių įvairovė, ko gero, ir buvo didžiausias seminaro privalumas.

Pirmieji perskaityti pranešimai buvo daugiau